

24-30 sentyabr 2020-ci il

Cəbraylov Əhmədiyyə Mikayıl oğlu (1920-1994)

Ə.M.Cəbraylov 1920-ci ildə Şəki rayonunun Oxud kəndində anadan olub. 1938-ci ildə Şəki Kənd Təsərrüfatı Texnikumunu zootexnik və aqronomluq ixtisasları üzrə bitirir. Mühəribə başlayanda könüllü olaraq cəbhəyə getmək istəyir, lakin onu Novinmuskadakı aviasiya məktəbinə oxumağa göndərirlər.

1942-ci ilin aprel ayında məktəbi bitirən Əhmədiyyə Donbas rayonunda 150-ci alaya kiçik siyasi rəhbər götürülür.

1942-ci ilin yayında 350-ci alay İzyum rayonunda, Şimali Donets çayının sahilindəki döyüşlərdə mühəsirəyə düşür. Əhmədiyyə Cəbraylov həmin döyüşdə ağır yaralanır, huşunu itirən Əhmədiyyə Almanlara əsir düşür. Ukrayna, Polşa, Almaniya'da faşist həbs düşərgələrində, o cümlədən, ən dəhşətli konsentrasiya düşərgələrində - Dahauza saxlanılır.

Sonralar Elzas-Lotaringiyadan hərbi əsirləri daşıyan eşalonla Əhmədiyyə Fransanın cənubuna, Podedzə göndərilir. Podedzədəki hərbi əsir düşərgəsindən qaçmağa cəhd göstərən Əhmədiyyəni tutan Almanlar onu qaddarcasına döyür, işgəncə verirlər. Sinaşına 4167 nömrəsi yazılmış yarımcı Əhmədiyyəni hər gün məcburi işə çıxarırdılar.

Növbəti dəfə amansızcasına döyülən, çoxlu qan itirən Əhmədiyyənin öldüyünü zənn edən Almanlar onu dəfn etmək üçün əsir düşərgəsinin xidmətçisi Madam Jannanı çağırırlar. Xidmətçi Janna əsirini ölmədiyini anlasa da, dəfn mərasimini təqdim edir və gecədən xeyli keçmiş yerli vətənpərvərlərin köməyi ilə yarımcı Əhmədiyyəni tabutdan çıxarıb öz evinin zirzəmisində gizlədir.

Müalicə olunub ayağa qalxan Əhmədiyyə günahsız insanlara ədalətli rəhbər olacağı qısa hissi ilə əlişib yanır. O, partizanların yanına gedir və qəti, cəsarətli əməliyyatlara başlayır. Dəmiryol xətlərini, körpüləri partladır, ərzaq daşıyan eşalonları, faşist anbarlarını, Alman tanklarını yandırır. Gizli antifaşist hərəkatında onun "Xarqo", "Rjus Armed", "Fraj", "Kuraje" və s. kimi ləqəbləri vardı.

Bu cəsur azərbaycanlının igidliyi haqqındakı xəbər Fransa Müqavimət Hərəkatının lideri, şanlı general Şarl de Qollacan gədir çatır. O, Əhmədiyyə ilə şəxsən görüşmək, tanış olmaq istədiyini bildirir.

Görüş zamanı general ona bir sıra məsuliyyətli tapşırıqlar verir. Ə.Cəbraylov onların hamısını diqqətlə hazırlayıb, dəqiqliklə həyata keçirir.

Hitlerçi işğalçı hakimiyyət "Xarqo"nun başına 70 min Alman markası təyin edir, onu tutana iki təza

avtomobil verəcəyini vəd edir.

1944-cü ilin avqustunda Ə.Cəbraylov Parisin azad olunması münasibəti ilə təşkil edilmiş banketdə fəxri qonaq kimi iştirak edir (bunu fotosəhifəllər də təsdiq edir).

Ə.Cəbraylov 1947-ci ildə general Şarl de Qollun köməkliyi ilə SSRİ-yə qayıdır. Moskvada siyasi yoxlama "süzgəcindən" keçərək Fransız hökumətinin bu igid azərbaycanlı balasına verdiyi mükafatlarını hamısı onun əlindən alınır.

Azərbaycana qayıdan Ə.Cəbraylov ailə qurur, ali təhsil alır. Kolkoxda baş aqronom kimi çalışır.

1966-cı ildə Fransanın prezidenti seçilən Şarl de Qoll SSRİ-yə rəsmi səfərə gəlir. O, SSRİ-yə səfər proqramına Şəkiyə də gətməyi, özünün əfsanəvi kəşfiyyatçısı ilə görüşməyi də daxil edir. Ancaq Sovet hökuməti bunu məqsədsəuyğun saymır və Ə.Cəbraylovu şəxsən Moskvaya dəvət etməyə üstünlük verir.

General de Qollun təkidi ilə Əhmədiyyə onun Moskvadakı iqamətgahına gətirilir.

1972, 1975, 1982-ci illərdə Ə.Cəbraylov özünün keçmiş döyüş yerlərinə, Paris, Rodez, Montaban, Tuluza, Albi, Lion, Dijon, Marsel və b. şəhərlərə baş çəkir (əlbəttə ki, bu səfərə rəsmi Moskvanın izni və dəstəyi ilə gedir) və həmin yerlərdə sağ qalmış antifaşist dostları ilə görüşür.

Parisdə Ə.Cəbraylovu Fransa Senatının üzvü Jak Düklo qəbul edir və ona görüşə həsr olunmuş xatirə medalını təqdim edir.

Əhmədiyyə Cəbraylov fransızların dəvəti ilə 1990-cı ilin noyabrında general Şarl de Qollun anadan olmasının 100 illiyi münasibətlə keçirilən tədbirlərdə iştirak etmək üçün Parisə yola düşür. Həmin təntənələrdə ona ayrı-ayrı dövlət başçıları ilə yanaşı oturmaq, görkəmli sərkərdə və dövlət xadiminin məzarı üstünə əkil qoymaq, kürsüdən şanlı general barədə öz xatirələrini bölüşmək imkanı da verilir. Ən maraqlısı budur ki, Fransanın milli qəhrəmanı - soydaşımız Əhmədiyyə küçə ilə gedərkən belə insanlar ona təzim edir, qəhrəmanını qürurla salamlayırdı. Ə.Cəbraylov müsahibələrində bu barədə ayrıca söz açırdı. Qeyd edək ki, elə həmin il Əhmədiyyə Cəbraylovun oğlu Mikayıl da Qarabağ müharibəsində qəhrəmancasına həlak oldu!... Şəhidlik zirvəsinə ucaldı.

Əhmədiyyə Cəbraylov 1994-cü ilin oktyabrında doğma Şəki rayonunda avtomobil qazasında haqq dünyasına qovuşdu. O, Oxud kənd qəbiristanlığında, oğlu Mikayılın yanında torpağa tapşırıldı.

Ə.Cəbraylovun vəfatının ildönümündə onun məzarı üstündə Azərbaycan hökumətinin rəsmi sifarişi ilə heykəltəraş M.Salikovun hazırladığı bürünc abidə ucaldıldı. Bu əfsanəvi qəhrəmanın xatirəsini əziz tutan insanlar axın-axın gəlib anım mərasimində toplaşdılar və həmin mərasimdə Fransanın Azərbaycanı ilk səfiri Jan Perren çıxış edərək, qəhrəmanın qəbrini üstünə tor çiçəklərdən əkil qoydu.

Əhmədiyyə Cəbraylovun döyüş dostu, Mantaban şəhərində yaşayan Rene Şambar 1998-ci ildə Bakıya səfər edərkən Oxud kənd qəbiristanlığına gedərək, silah dostunun ruhu qarşısında baş əydi və Əhmədiyyənin qəbrinin üstünə payız çiçəkləri düzdü. Rene Şambar Əhmədiyyə haqqında xatirələrində yazırdı: «Armed Mişel qələbəli qeyri-adi idi. O, ən cəsur, ən mərd döyüşçü idi. Əhmədiyyə Müqavimət hərəkatında öz missiyasını çox dəqiq və aydın bilirdi. O, həyatın çətinliklərindən, keçdiyi sınaqlardan, çəkdirdi olmanın əzablarından bir dəfə də olsun gilyelənməzdi. O, bənzərsiz insan idi. Bizim nəslin hamısı onun qəhrəmanlığını həmişə xatırlayacaq, qəlbində yaşadacaq. Armed Mişel indi aramızda yoxdursa da, onun ruhu daim bizimlədir. Qoy, bu payız çiçəkləri onun ruhu kimi məzarına ətir saçsın».

Fransanın respublikamızdakı səfiri, digər fransız qonaqlar da hər il payızda Oxuda gəlir, Fransa torpağının faşist vəbasından qurtuluşu uğrunda döyüşmüş igid bir insanın qəbrini üstünə tor çiçəklər düzür.